

NÉPNEVELŐ

A MAGYARORSZÁGI KATH. TANÍTÓSÁG HIVATALOS LAPJA

Kiadja a SZENT-ISTVÁN-TÁRSULAT Budapesten.

<p>Megjelenik minden héten egyszer, vasárnap. Megkapja e lapot minden kath. népoktatási intézet egy példányban ingyen. Előfizetési ár: egész évre 6 K. Kéziratokat nem küldünk vissza.</p>	<p>Szerkesztőség és kiadóhivatal BUDAPEST, VIII., Szentkirályi-utca 28. (SZENT-ISTVÁN-TÁRSULAT)</p>	<p>A pályázati hirdetéseknel minden egyes szóért, minden közlés után 6 fillér fizetendő. Állandó hirdetéseknel nagyobb kedvezmény. Kiseb hirdetésekre külön árszabás. Egész oldal...kor. 50.— Negyed oldal...kor. 15.— Fél oldal... * 28.— Nyolcad oldal * 10.— A díjak előre beküldendők a Szent-István-Társulathoz.</p>
--	--	---

A munkáló katolicizmus programja.

A Szent-István-Társulat ötvenötödik közgyűlését tartotta f. hó 6-án a magyar kath. társadalom. És miként mindig, úgy az ezévi közgyűlés is egy-egy jelző fája a magyar katolicizmus tevékenységének. A közgyűlés püspök-elnökének, gróf Mailáth Károly ő nagyméltóságának elnöki megnyitója világosan és nyíltan rámutat arra, hogy a korszellem minő és mennyi munkát vár az egyházi és világi kath. magyarságtól. És a főpásztori szavak lényege nemcsak száraz kijelentés, hanem a szeretet melegével ható lelkesítő, gyújtó igazságok sorozata, amely igazságok ha a szívekbe, elmékbe vésődnek, új irányt és az új irány gazdag sikereit jelentik a keresztény Magyarország restaurálására megindult munkásságnak.

Az elnöki beszéd szelleméhez és irányához szinte hozzáfűződik a közgyűlés második kiemelkedő momentuma: Giesswein Sándor dr.-nak, a mandátuma lejártával lemondott alelnöknek újból való megválasztása. Amit a püspök-elnök a dolgozó katolicizmus programjával kijelölt, azt megtestesítve találja minden elfogulatlanul ítélő katolikus Giesswein Sándor dr. működésében és éppen azért érthetővé vált a püspöki beszéd hatása alatt álló lelkeknek az az osztatlan lelkesedése, amelyel a lemondó alelnököt ismét megválasztotta és ezzel a ténnyel alkalmat talált arra, hogy a munka igazi érdemeit megkülönböztetett tisztelettel és becsüléssel jutalmazza dr. Giesswein Sándor tudós és munkás személyében.

Mailáth püspök úr beszédje így hangzik:

Dicsértessék a Jézus Krisztus!

Mélyen tisztelt Közgyűlés!

Rohanó haladással törnek előre s elemi erővel iparkodnak érvényesülni korunknak irányeszméi. Humanizmus, szegények gyámolítása, jogok kiterjesztése, műveltség általánosítása, elhagyottak fölemelése a magvai ezeknek az irányeszméknek. Ugyanazok a gondolatok, melyeknek soha sem élt lelkesebb és tökéletesebb szószólója az Úr Jézusnál, amelyeknek letéteménye az Egyháznak legdrágább öröksége, s amelyeknek fönttartása és továbbadása ugyanazon Egyháznak legszentebb kötelessége.

Ezer kötelék fűzi ezen irányeszméket a kereszténységhez, ez a forrásuk, ez a termő talajuk; s mégis szomorúan kell beösmernünk, hogy abban a rohanó haladásban, abban az érvényesülésre elemi erővel töre iparkodásban

nem mi katolikusok járunk elől, nem az Egyház vezet. Velünk szöges ellentétben álló, a szent kereszténységre halálos gyűlölettel tekintő egyének és intézmények kicsavarták kezünkől az egy évezreden át teljes kötelességtudással és sok dicsőséggel hordozott vezéri zászlót. A haladás hajójának ormáról leszakították az irányt jelző szent keresztet. Az anyagi és szellemi föllendülés, a tökéletesedés, a nemesebb tartalmú társadalmi élet után törekvők ezrei nem bennünk, nem a Krisztus evangéliumának tolmácsaiban látják hivatott és követett vezéreiket.

A nép izgatása, a materiális észjárás terjedése, a természetbölcséletnek a természetfölöttiekkel vívott küzdelme sokat megmagyaráz ebből az elpártolásból, ebből az irány- és vezérváltoztatásból; de hátramaradásunkat, mellőztetésünket, a vezéri nyeregből való kiüttetésünket még sem lehet egészen és kizárólag ezeknek a rovására írni. Nagy rendszerek közönségesen nem akkor hanyatlanak, amikor az ellenük folyó támadások erősebbekké lesznek. — mert a «sub pondere crescit palma» mondás igazsága a szellemi világban még szembeszökőbb, mint az anyagiban, — hanem a belső meglazulás s a rendszer alap gondolatát alkotó igazságok fényének elhalványulása vonzza maga után a hanyatlást. Nem csupán a filozófusok, természetbölcselők, szociológusok vagy szociáldemokraták támadásai miatt maradoznak le embereink a haladó intézmények, a világ képét átforgató mozgalmak éléről, nem, hanem saját gyengeségünk láza, az evangéliumi szellem megfoghatóságának bennünk lappangó nyavalyája az, mi miatt irányt és iramodást szabni az emberiség haladásának úgy, mint azelőtt, nem tudunk.

Ösmerjük be, hogy van foghatóságunk, van mulasztásunk s a jóakaratot jellemző őszinte készséggel segítsünk rajtuk és akkor oly munkában fognak ismét látni bennünket, amelynek a világiak szíves és lelkes odaadással lesznek részesei, amint dicső szent István király egész

lélekkel apostol volt az apostolok mellett, amint ebben a Társulatban is a jeles világiak 55 éven át társai, sőt vezetői voltak az Egyház tudományos apostolkodásának.

Gyöngeségünk egyik legfőbb oka: a papság egy részének mozdulatlansága.

Körülöttünk forr, pezseg s rohamosan szabadul régi formáitól a társadalom, zivatarok forradalmi erejével cserélgeti köntösét az élet; s mindezt sokan oly szemmel nézik, mintha az utolsó négy öt század anyagi és szellemi átalakulásai még mindig csak az idők méhében rejtőznének. Látjuk a fiatalos erővel nagy cselekedetekre gyürkőző mozgalmakat, de késedelmes nyugalommal reménykedünk nyomtalan elmúlásukban. Látjuk a jogok kiterjesztésének, a kultúra általánosításának és a humanizmusnak a társadalom minden rétegét átölelő akcióit; látjuk, hogy ellenségeink fürge sajkáit minő szélsébesen viszi előre az áradat, míg intézményeink, mint az áradás elborította törnyök és fak, szomorúan egy helyben allva merednek ki a vidék egyhanguságából, szeplőtelen lelkek többé nem védik, közszeretnek pillérei többé nem támogatják ősi falainkat.

Régen az Egyház állt az élén minden világboldogító új mozgalomnak; a szellemi és anyagi haladás kohói a kolostorokban s a püspöki vár körül működtek. Tudományok, politikának, társadalmi mozgalmaknak az egyház tüzte ki a legmodernebb célokat s a célok megvalósításának tábornagyjai és közkatonái, az új eszmék templomának tervező művészei s köz munkásai az Anyaszentegyháznak voltak engedelmes és szeretett gyermekei. A világ megszokta, hogy a közjö minden radikális mozgalomnak útlevele ott látta az Egyház legitimitóját, bizott bennünk, jött utánunk, — s ma e bizalmat megöli, a követési vágyat lelankasztja a társadalomban az a tudat, hogy embereink nagy része a «*quieta non movere*» elvét megfelebbezhetetlen életigazságnak vallja.

Az *apostolokból*, mondhatnám, *kasztemberek* váltak, kik nem szeretik, hogy fülükbe hasson a kor és az ember vergődésének szava, mert ez zavarná nyugodt kényelmüket, amihez pedig úgy hiszik, beneficiumukkal együtt jogot nyertek. Ez improduktív szellem, nem erjlesztő kovász, nem életerőtől duzzadó mustármag, nem a föld sava: merőben ellenkezik az evangélium szellemével, mely így szól: «*Mikor mindent megtesztek, ami parancsolva van nektek, mondjátok, haszontalan szolgák vagyunk, amit meg kellett cselekednünk, azt cselekedtük.*»

Ennek a hatalmi érzésnek és kényelemkérésnek elmaradhatatlan következménye az egyháziak körében a *demokratikus gondolkodásnak és érzületnek elhanyagolása*. Nem a modern és közönséges értelemben vett demokrácia gondolatának hiányát fájlalom, mert ezt a demokráciát mindig helyettesíthetem a demagógia nevével, hanem azt a demokráciát, amelyik-

nek törvénykönyve az evangélium, alapítója az Ur Jézus, dajkája az Egyház. Azt a demokráciát, melynek szelleme szerint Istenhez való viszonyunkat illetőleg egyháziak és világiak mind Ő érte, az Ő dicsőségéért teremtetünk; egymáshoz való viszonyunkat illetőleg pedig az egyháziak, papok és szerzetesek arra hivatják, hogy az apostol leghelyesebb kifejezése szerint, *mindeneknek mindene legyenek, hogy mindeneket Krisztusnak megnyerjenek*. Az egyházi rend tehát nem áll kívül a világiak milióiin, s nem is rendeltetett a világiak leigázására, hanem vezetésére, vezetésére az evangélium nyomán, nem a világiak kisareolására, hanem anyagi és erkölcsi érdekeinek megvédésére, továbbfejlesztésére.

Am az apostoli lelkület helyére lépő kényelmesebb hatalmi érzés ennek az együttérzésnek, ennek az egy hus, egy vér értelmű nemes demokráciának, ennek a Jézus Krisztus által világunkon először hirdetett egyenlőségnek terhétől és verejtékes dicsőségétől huzódozik. Ezen evangéliumi demokráciának elhanyagolása következtében Üdvözítőnk szellemének átértését, átélését és főként példaadással való terjesztését egy mindenekben erőtlén, sekélyes — hogy úgy mondjam — iparszerű működés váltja fel.

Javítsunk e gyöngeségünkön s egyházunk újra vezet!

A mozdulatlanságot váltsa fel ismét eleven élet. Katholikus férfiak, tanult, művelt egyháziak ne hiányozzanak az új világ egy egészséges mozgalomának éléről sem. Nem az ajánlom ezzel, hogy álljunk be ellenségeink küzdő csapataiba, mert ott a mi erőink eredménytelen küzdelmekben szétforgácsolódnak s tisztán az ellenséges energiák hatásának tompításában is elfolya a vérünk; hanem azt, hogy a mi par excellence katolikus egyesületeink ne huzódozzanak az új világ egyetlen egészséges eszméjének megvalósításától sem. Ami jönnek, üdvösnek, szükségesnek látszik, annak elővitelére fogjunk össze, valahányan csak vagyunk.

Az evangéliumi igazságok megvalósításában ne engedjük magunkat senki által megelőzni. Ha az emberiség azt látja, hogy mint évszázadokkal ezelőtt, ma ismét az Egyház szolgálja terjesztik minden téren legbuzgóbban az igazság, méltányosság, emberszeretet és kultúra elveit; ha ismét minket látnak a szegények, elnyomottak és tudatlanok felemeléséért vívott harc tűzvonalán; ha bárhová fordulnak, mindenütt az egyház gyámolító, segítő karjainak jótékony gyöngédségét érzik: akkor hiábavaló lesz minden izgatás. Tényeink fogják megcáfolni az ellenfél sokszor igazságtalan kifakadásait.

Az apostoli lelkület magaslatán álló pap szemei elől eltűnnek az «*én*»-nek és minden szűkebb körnek érdekei; szemei egyre csak az eredményt, Krisztus Urunk isteni tanításának felmagasztalását, a mindennapi életben való átültetését keresik. Nem kutatjuk többé egymás

hibáit, nem keressük vizsga szemekkel a másikkal fogatkozásait, örülünk az eredményeknek, bárki vitva is ki azokat. Nem versenyezzünk egymással másban, mint a szeretetben.

Az Úr Jézus minden népek tanítását reánk bizta; nem rendelte egyikünket az urakhoz, másikunkat a falusiakhoz, egyedül hitünk elveihöz való törhetlen ragaszkodásunk s a lelkeknek rajongó szeretete kritériumai ezen apostolokodásnak. Az ily szellemben működő, s minden emberi nyomorúság iránt érdeklődő pap az evangélium demokratikus szellemének a mindennapi élet ezer vonatkozásaiban, ügyeiben és bajaiban való érvényesítése által ma is nagyobb lökést adhat az emberi haladás ügyének, mint a szociáldemokraták és szabadgondolkodók légiói. Ha szemünk előtt mindig az evangélium igéi állanak; ha nem tévesztjük össze szent hitünk dogmáit, a történelmi fejlődésnek századok alatt létre jött s a következő századok alatt kétségtelenül módosuló formáival; ha nem akarjuk az isteni tekintély köpenyével eltakarni és védelmezni az emberi tekintély alkotásait — akkor a jövő századok szabadságra, boldogságra való törekvéseinek ismét az Anyaszentegyház szava ad nyomatékot, azoknak sikere ismét a szabadság és a jog legdicsebb kútféjének, Krisztus Egyházának érdemeit szaporítja.

A jó hadvezér mielőtt csatára készülne, legelőbb magával, a maga seregével jön tisztába. Nekünk is a magunk fogatkozásait kell legelőször szemügyre vennünk, azokat kell legelőbb orvosolnunk. Ne várjuk, hogy hibáinkra mások figyelmeztessenek; az önismeret már fél gyógyulás s az önismeret nyomán támadó önségely fél győzelem.

Ha orvosolni tudjuk a magunk bajait, ha megszüntetjük az akcióképességünk gyökereit elmetelgető fogatkozásokat, ha vissza tudjuk szerezni az anyaszentegyház régi sikereinél, régi világot átalakító diadalainál legyőzhetetleneknek bizonyult fegyvereket, minők a feddhetetlen szent étellel párosult tevékeny szeretet; ha leszünk, akik voltak a világ fejlődésének irányt szabó s az emberiség haladását az evangélium iránytűjével szabályozó elődeink, akkor nem kell tartanunk az ellenünk tornyosuló fellegetől, viharoktól, belső erőnk és kompaktságunk legyüri a poklok kapuinak minden fenekedését s az emberiség és főképp édes hazánk, ha haladásának célt, előmenetelének irányt, törekvéseinek útmutatást keres, ismét csak a Nagy-Konstantin keresztjénél fog megállapodni: annak a jelében fog dolgozni, harcolni és győzni.

Pap és világi nem néznek többé farkasszemet egymással; hatalmi szempontok emlegetése és fölteveése nem gyöngíti az egyetértést és sikert. A minden szociális és társadalmi munkában előjáró, az evangélium szellemétől apostolokká avatott, s a krisztusi demokraciától az új világ megteremtésére elsősorban hivatott

papságot a bizó, ragaszkodó, hívő világiaknak őszinte s bátor serege követi és segíti. Az egyénekenkénti belső lelki megújulásnak s ennek a bizalmas és eredményes együttműködésnek reményében örömmel nyitom meg kegyelmes fővédőnk, a biboros hercegprimás ő Eminenciájának megbízásából a Szent-István-Társulat LV. rendes közgyűlését.

Az irodalom nevelőhatása.

Dr. Giesswein Sándor atelnöki beszédéből.

Scripta manent — ez a régi mondás jutott önkéntelenül eszembe, midőn Szakkaránál, a régi Memfisz határában. Unisz fáró piramisának sírkamrájában a mintegy 4500 esztendő, művészileg bevéselt hieroglifírásokat megláttam. Szinte megirigyeltem a régi egiptomiakat, akik gondolataikat ilyen elpusztíthatatlan anyagban örökítették meg, de aztán azt gondoltam, mégis jó dolog, hogy ma nem irnak le mindent ilyen módon. Talán jobb, korunk jövőreputációja szempontjából, hogy sokat, igen sokat nem famentes papirosra nyomtatnak, olyan papirosra, mely szakértők véleménye szerint 50—100 év múlva porrá válik. Nem fogunk-e mi sokkal előnyösebb színben feltűnni az utókor előtt, ha az a sok léhaság, ledérség, üresség, frázishalmaz, melyet a mai irodalom en masse termelése szétszór, rövid idő múlva porrá válik?

Igen ám, csak hogy az a baj, hogy azok az iratok nemcsak a jövő embereinek szólnak, hanem főként a jelen embereinek.

De ma olvassák e könyvet ezren, tizezren, sőt százezren. Mert olvasni, bizony, olvasnak az emberek manapság eleget, legnagyobb részt nem azért, hogy gondolkozzanak az olvasottak fölött, hanem, hogy mások gondolkozzanak helyettük. Mert hiába, az olvasott szónak nagy ereje van, nagyobb, mint gondolnók. A hallott szó, az élő szó pillanatnyilag jobban megragadja az embert s különösen az impresszionista annak hatása alatt elszánt harcosává lesz az élénk fantáziával és szónoki hévvel előadott eszmének, de amint a mindennapi élet zajába visszatér, ez elnyomja a hallott kedves akkordokat és a hallgató azoknak csak elmosódott emlékét őrzi meg: szép volt, amit hallottam — mondja magában — de mi is volt az? Talán nem is hallottam jól vagy nem értettem meg jól?

Az írott szó beleül a lélekbe s az ember, ha különösen felkeltette figyelmét, újra és újra visszatér reá. Nagyobb nyomatékot is tulajdonít neki. Mintegy tudatában van mindenkinek, hogy amit az ember leír és pláne azért ír le, hogy ki is nyomassák, azt jobban megrágná, meglátogatja. Azért azt a közvélemény nem tekinti a pillanatnyi improvizáció termékének, hanem leszűrt gondolatnak, melynek igazságán nem kételkedik. Nyomtatva van, így szólnak sokan

azzal a mellékgondolattal: *tehát igaznak kell lennie.*

Igen, a könyvek a figyelmes olvasó előtt ismétlik a gondolatokat s ezáltal hipnotizáló erővel hatnak, az ember gondolkozását állandóan befolyásolhatják. Nagy pszichológiai igazság van azért Bourget eme szavaiban: «Nincs közöttünk senki sem, aki, ha lelkének mélyébe száll, nem volna kénytelen beismerni, hogy nem volna egészen az, ami, ha ezt vagy azt a könyvet nem olvasta volna».¹ Tényleg, ami egyes nagy szellemeknél, szent Ágostonnál, Loyolai szent Ignácnál feltűnő módon történt meg, t. i. hogy a *tolle lege* folytán életfölgóságuk egészen más irányt vett, az többé-kevésbé öntudatlan módon minden művelt embernél, de néha még nagyobb fokon a kevésbé vagy felművelteknél ismétlődik. Magunkban hordozzuk a könyvek impresszióit, melyek gondolkozásunkban, elhatározásainkban, cselekvésünkben jó vagy rossz irányban befolyásolnak, irányítanak, vezetnek, anélkül, hogy ezt magunk is észrevennők. Nagyon is igaz az, amit egy francia büntetőjogi író mond: «Az emberiségnek legnagyobb jótévői, de egyszerű mind leghatalmasabb megrontói a könyvek».² Sajnos dolog, hogy az emberi szellemnek ez a fényes vívmánya, a gondolatoknak írásban való terjesztése, mellyel az idő és tér válaszfalait diadalmasan legyőzte, nemcsak áldást, művelődést, erkölcsi tökéletesedést, fejlődést, haladást terjeszt, hanem bomlást, léhaságot, jellemtelenséget, erkölcsi sülyedést, lealacsonyodást és ezek által testi-lelki elfajulást. Ugyanaz az író, kire az imént hivatkoztam, a saját és mások tapasztalataira utalva, szomorú tényeket hoz nyilvánosságra, melyek a rosszirányú irodalom destruktív eredményeiről elég sötét képet tárnak föl előttünk.

Minden börtönfelügyelő és bíró — így szól — hallhatott már olyasféle vallomásokot, hogy a bűnözők a rossz olvasmányok lejtőjén sülyedtek le az erkölcsi elposványosodásba. Midőn bűntényről vagy öngyilkossági kísérletről van szó — mondja egy másik helyen — azt a régi mondást, keresd az asszonyt, ezzel kell kiegészíteni, «keresd a könyvet!» Hivatkozik aztán még egy ítélőbíró szavaira, melyekben ez ama tapasztalatának ad kifejezést, hogy a esábitásnak és kerítésnek leginkább bevált és gyakran használt nemé az, hogy rossz könyveket kölcsönöznek a kiszemelt áldozatnak. És a legtöbb esetben hamarosan célt érnek; míg a gondolataiban is tiszta lélek minden ostromot győzelmesen visszaver, a tisztátalan fantázia által belső nyugalmtól megfosztott lélek elveszti minden ellenálló képességét.³

Azt a veszedelmet, mely a rosszirányú irodalomban rejlik, manapság belátja az egész mű-

¹ Bourget: Essais de psychologie contemporaine. Préface.

² Proal: Crimes et suicides passionnels. 1900. 314. l. v. 410., 415. és 661. l.

velt világ. Megmozdul a mi társadalmunk is, bár eddig csak inkább elméletileg, hogy praeventív intézkedésekkel a baj terjedését meggátolja. Nézetem szerint ez irányban a leghatalmasabb eszköz az, amit már IX. Pius pápa ajánlott: *Scriptis scripta opponenda*. Olvasni tudó és olvasni vágyó közönségünket el kell látni hasznos, jó, izlésnemesítő, jellemfejlesztő, mellette érdekes, a *figyelemet lekötő, a szíveket meghódító olvasmányokkal és ezeket minden módon és minden alkalommal kezeibe is kell juttatni*. A nemesített izlés undorral fordul el az aljasságoctól.

Ez a küzdelem a tisztességes és tisztességtelen irodalom között azonban — megvallom — nem oly könnyű dolog, aminőnek első pillanatra látszik. A rossz könyv könnyen hódít, még akkor is, ha rosszul van megírva, ha művészi és irodalmi becesel nem bír. Az ilyen könyv egyszerűen az érzékekre appellál, ezeken keresztül férkőzik a szívbe. A jó könyv csak akkor igazán jó könyv, ha jól van megírva, ha nemesak erkölcsi, hanem irodalmi szempontból is kifogástalan, ha maradandó nyomot hagy a szívben és lélekben és ezáltal az izléstelenséggel párosult erkölcszelen iránynak gátat vet.

Nem mondjuk ezzel azt, hogy egyszerű lelkeknek ne adjunk egyszerű szellemi táplálékot; mindenkinek olyan szellemi táplálékot kell adni, aminőt szellemi szervezete megkíván és megbír. De az egyszerűség nincs ellentétben a jó izléssel. Abban is, amit a nép romlatlan gyermekeinek kezébe adunk, tartózkodjunk az olyan túlzásoktól, melyeket jó irányú szenzációhajhászatnak lehet nevezni.

Nekünk figyelembe kell vennünk, hogy népünk s különösen művelt közönségünk ma más milieuban nő föl. Más a gondolatvilága és más az, ami érdeklődését leköti, szívét meghódítja.

Számolnunk kell azzal is, hogy manapság sokan félnek a moralizálástól s ahol annak nyomát látják, kimondják a szentenciát: ez szentes könyv és ezzel a könyv sorsa bizonyos körökben meg van pecsételve. Még ha kezükbe akad, akkor sem nyitják föl. Pedig ezek nem rossz lelkek, de kétségkívül elfogultak, amíg igen sokszor az a pszichológiai oka, hogy valamikor náluk a vallásos érzelmet vagy az erkölcsi igazságokat az ő lelkületükhöz nem illő módon kezelték. A módszer volt a hibás, mellyel őket megközelítették s amely rájuk nézve a szellemi élet legvonzóbb elemét idegenné, közönyössé, csaknem visszataszítóvá tette. Az a deák, akivel valamikor a számtant, algebrát vagy filozófiát értelmetlenül magoltatták, egész életére minden számtani művelettől és filozófiától irtózik. Akárhányszor valami fölösleges szentimentalizmus vagy rosszul alkalmazott formalizmus, amely különben bizonyos lelkekre nagyon üdvös hatással lehet, ismét másoknál az ugynevezett moralizálást unalmas dologgá tette. Dacára annak, hogy az magában az ember természetében rejlik, úgy hogy az ember, aki gondolkozik, az moralizál

is. Hisz a világ legrégebb könyve, a papyrusz Prisse, melynek szövege körülbelül 4000 évre tekinthet vissza, Ptahhotep egiptomi papnak erkölesi aforizmáit tartalmazza. De hát mindig kevés az az ember, aki a tiszta matematikát és a tiszta filozófiát élvezni tudja s talán hasonlóképp állunk a tiszta moralizással és vallásos irodalommal. Imádkozni, prédikációt hallgatni a templomban szoktam — így szólnak sokan — olvasni azért olvasok, hogy ismereteimet gyarapítsam, hogy szórakozzam. Ezekkel a természetfölötti dolgokat nem közölhetjük közvetlenül, hanem a természetben és életben kell őket a természetfölöttinek nyomaira vezetni.

Meg kell találnunk a helyes módszert, mellyel lekühdöz és szívükhöz férközhetünk.

Az ilyenfajta alkalmazkodás a külső formában, a stílusban a nevelés rendszeréhez tartozik, amelyet isteni mesterünk is használt, parabolákban — igaz, a legtökéletesebb parabolákban — adván elő az örök erkölesi igazságokat, azért, mert az ő kor- és honfitársai ezt az előadást kedvelték leginkább.

És a jó irodalomnak, hogy hivatását betöltse, pedagógiai természetűnek kell lennie. Ne vegyék ezt az olvasók lekicsinylésnek, mintha ők, midőn olvasnak, a felnőttek oktatásában részesülnének. Mindannyiunknak, írónak és olvasónak, nevelődnünk kell éltünk fogytáig, hacsak nem akarunk szellemileg elmaradni. És ha körülünk oly hathatósan emlegetik az erkölesi nevelés szükséges voltát, nem kevésbé érezzük az erkölesi momentum fontosságát az irodalom terén. Adler Felix, a Columbia egyetem tanára mondotta tavaly a londoni erkölcsnevelési kongresszuson, hogy az erkölesi nevelés az a nap, mely körül az oktatás többi ágai, mint a bolgyók keringenek. S nagyon jól mondotta ezt. A többi ismeretek, maguk az exakt tudományok, ez által nem szenvednek semmit sem, ellenkezőleg, nyerne. Hisz minden tudomány erkölesi értékkel bír, mert a szellemet fölemeli és nemesíti és erkölesi erőt tételez föl. A tudománynak is vannak konfesszorai és martirjai is, sőt ilyenek nélkül nem is fejlődnek, inkább visszamenne; s ki adja meg — erkölesi erő híján — a tudománynak az ő bajnokait?

De miként az iskolában, úgy kell lennie az élet nagy iskolájában is. Az irodalom nemzetnevelő föladat nem képzelhető el erkölesi tartalom nélkül. Legyen meg itt is a helyes pedagógiai érzék. Jellemeket nevelni, az akaratot szilárdítani, ezt tűzte ki — nagyon helyesen — a modern pedagógia föfeladatául. S ezt tűzte ki magának feladatául az irodalom is.

A gyermek gondolatvilágához leereszkedni, mindent, amennyire lehet, szemléltető uton könnyen megfoghatóvá tenni, ez a modern pedagógiai módszer kvintesszenciája; a nép és a művelt közönség izlésének és fölfogásának megfelelő alakban — nem érve ide az izlésbeli — a jellem fejlesztésére és meg-

erősítésére hatni s az igazságot tetszetős módon megkedveltetni, ez legyen az író feladata.

Ezután meggyőzően vázolja a Szent-István-Társulat feladatait az irodalmi művek kiadásával is terjesztésével.

Az irodalom nevelő hatása — úgymond — kötelességünkké teszi, hogy a lelki egyensúlyukban megingatott kedélyek nyugalmát kellő fölvilágosító iratokkal helyreállítsuk és a katolikus igazság meggyőződéses híveit oly ismeretekkel lássuk el, melyek által minden kívülről jövő támadással szemben erős vérttel páncélozzuk lelkeiket.

De nem szabad megfeledkezni a kor gazdasági és szociális követelményeiről. Oktatólag és ismeretterjesztőleg kell a népet nevelni arra, hogy anyagi gyarapodásának eszközeit — melyek pedig gyakran oly közel fekszenek hozzá — megtalálja. S nem szabad megszűnnünk rámutatni azokra az erkölesi veszedelmekre, melyek anyagi jólétét is tönkreteszik. Csak az alkoholizmus elleni küzdelmet akarom itt különösen is fölemlíteni. Ha ezeket figyelembe vesszük, el kell ismernünk, hogy a jóirányú irodalom számára kimeríthetetlen téma van kitűzve.

Hogy miként oldotta meg a Szent-István-Társulat a magyar nemzeti irodalom istápolásával az ő népművelő föladatát, azt Erdősi Károly igazgató úr jelentésében részletesen kifejti és pedig nem száraz statisztikai számmal, hanem ékesen szóló adatok fölsorolásával.

★

Mi, a magyar nemzet néptanítói, sokat tanulhatunk Giesswein Sándor dr. tudós fejtegetéséből és mindenek fölött azt a lelkes meggyőződést meríthetjük útmutatásaiból, hogy a magyar kath. tanítósnak szép és nemes hivatása elsősorban a nép minél szélesebb rétegeiben fölbresztteni a hivatása magaslatán álló irodalmi termékek iránt való szeretetet és lelkivágyódást: másrésztől nem fogyó buzgalommal kivenni a nép kezéből a ponyvairodalom termékeit s azok helyett a keresztény szellemű és hazafias irányú népirodalmat terjesztetni az olvasni vágyó gyermekifjúság és a nép között.

VEGYESEK.

Tanszereket és teljes iskolai berendezéseket jutányosan és előnyös fizetési feltételek mellett szállit s költségvetésekkel készséggel szolgál a Szent-István-Társulat könyvkiadóhivatala és könyvkereskedése r. t. Budapesten.

A Szent-István-Társulat közgyűlése. A közgyűlés a Társulat dísztermében folyt le, melyet megelőzőleg Városv Gyula, kalocsai érsek úr szentmisét mondott a díszterem mellett levő kápolnában. A közgyűlésen jelen volt gróf Apponyi Albert és gróf Zichy Aladár miniszter, Párry Sándor szepesi, Radnay Farkas besztercebányai, Firiczák Gyula munkácsi püspök és a kath. közélet több előkelősége. A gyűlést gróf Mailáth K. erdélyi

püspök nyitotta meg lapunk első helyén közölt korszakos beszéddel és beszéde végén meghatóan benső szavakkal üdvözölte a közgyűlés világi elnökét, a katolikus magyarság ősi vezérét, gróf Zichy Nándort, a társulat elnökét, *Giesserei* Sándor alelnöki és *Erlösi* Károly igazgatói jelentését a közgyűlés méltó köszönettel fogadta és e jelentések nyomán köszönetet mondott a könyvkiadóhivatal és a nyomda vezetésének. Megható volt a *Stephanum* nyomda munkás személyzetének hálaírata a közgyűléshez, abból az alkalomból, hogy a nyomda tízéves fennállásának évfordulójához jutott. A hazafias érzelmetű keresztény munkásság üdvözlését és feliratát *Radnay* Farkas besztercebányai püspök úr méltatta főpásztori szeretettel, és indítványára a közgyűlés az elnökség útján elismerését fejezi ki a nyomda munkásainak példás buzgalmaért. Elnök kihirdette, hogy a tudományos és irodalmi osztály tagjával beavasztottak: Szuszai, dr. Jehheska, dr. Angyal, dr. Schütz és dr. Németh, majd a tárgysorozat lefolytatván, a püspök áldást osztott és a közgyűlést bezárta.

A Kath. Tanügyi Tanács albizottságainak ülése.
Az Orsz. Kath. Tanügyi Tanácsból a rendtartási szabályzat javaslatának a nmélt. püspöki kar leirata értelmében való némi módosítására kiküldött bizottság f. hó 6-án a központi szemináriumban dr. Walter Gyula preláts-kanonok, albizottsági elnök vezetése alatt ülést tartott. A bizottság megállapodott a módosítások lényegére nézve és a végleges szövegezésre egy szűkebb bizottságot kért fel. A Tanács polgári iskolai albizottsága Esztergomban ülésezett április hó 30-án Keményffy Dániel elnöklése mellett. A bizottság végleg megállapította a polgári iskolai magánvizsgálatok szabályzatának javaslatát, a melyet a legközelebb tartandó Tanácsülés elé terjeszt tárgyalás és elfogadás végett. A kath. polgári iskolai tanterv javaslatán, a nmélt. püspöki kar utasítására, megítélte a szükséges módosításokat és ezzel remélhető, hogy a kath. polgári kath. leányiskolák tanterve most már megkapja a legfelsőbb jóváhagyást ahhoz, hogy a jövő 1909—10. tanévben az állam által is előírt fokozatokban életbe léptetessék a katolikus intézetekben.

A gyümölcsfatenyésztes fejlesztése. A Magyar Földművelésügyi miniszter a hazai gyümölcsfatenyésztesnek községi faiskola útján való előmozdítása céljából az idén is egy 600 koronás, két 400 koronás és tizennyolc 200 koronás díjat tűz ki oly tanítóknak jutalmazására, akik faiskolát kezelnék és a fatenyésztes terén szembevető sikert tudnak felmutatni. A pályázati kérvények ez évi május 15-éig adandók be az illetékes kir. tanfelügyelőséghez, amely a kérvényeket véleményes jelentéssel felterjeszti a földművelésügyi miniszterhez.

Felelős szerkesztő: Ember Károly.

Kérem! Zavarok és késedelmek elkerülése végett minden hirdetésre vonatkozó levelet a kiadóhivatal címére — nem szerkesztőség — kérünk küldeni.

PÁLYÁZATOK.

Pályázati hirdetés. A nagyszombati tanítónőképző-intézet I-es osztályába a következő 1909—10. tanévre felvételért folyamodhatnak 14. életévüket betöltött olyan leányok, kik a felső leánynevelőiskolát, a polgári vagy felsőbb leányiskolát, vagy a gimnázium négy alsó osztályát sikerrel végezték. Felvételi vizsgálat nélkül, de pályázati kérvények alapján történik a felvétel. A felvételi kérvényhez a következő okmányok csatolandók: 1. Keresztlevelél. 2. Iskolai bizonyítvány a megelőző tanévről s az ideai első félévi értesítő. Az évvégi bizonyítvány június

hó 30-án feltétlenül beküldendő. 3. Orvosi bizonyítvány a folyamodónak a tanítói pályára alkalmas voltáról. A kérvényben kitéendő, hogy bennlakó vagy bejáró akar-e lenni a növendék. Bennlakási havidíj 36 korona (18 forint). A kérvényeket az intézeti igazgatósághoz június hó 15-éig kell benyújtani. A főlvetel július hó első napjaiban lesz elintézve, miről az érdekeltek azonnal értesítést nyernek. A II., III. és IV. osztályba szintén vehetőek fel új tanulók, ha kimaradás folytán hely üresedik. A III. osztályba felvehetőek olyanok is akik kisedővónói oklevelet szereztek vagy a felsőbb leányiskola, esetleg a gimnázium hat osztályát végezték. Az ilyen tanulók az I. és II. évfolyam különbözeti tárgyaiból vizsgálatot tesznek. A bennlakásról prospektust szívesen küld az igazgatóság. Nagyszomban, 1909. május 4-én. *Dr. Bilinszky* Lajos, képzőintézeti igazgató.

Esztergomi érseki megye.

Nagysápon (Esztergom m.) kántortanítói állás van üresedésben. Javadalma áll: 2 szoba, 1 zárt konyha és mellékhelyiségből: 15 kat. hold szántóföld, rét és erdőből. Államsegélye 483 kor., a többi kézpénz fizetés 300 kor., párber és tűzifa értéke 80 kor. Pályázni kívánók kérvényeiket küldjék *Hermán József* alesperes-plébánoshoz Esztergom-Bajnára. Határidő május 20. Választás napja május 21. délután 2 órakor. 232 1—1

A «Népnevelő» 17. számában hirdettet kislóczi kántortanítói állásra a pályázat május hó 13-ról 12-re tétetett át. *Az iskolaszék.* 230 1—1

A **nógrádmohorai** kántortanítói állásra a «Népnevelő» 13-ik számában hirdettet pályázat május 15-iki határidővel ezennel megújítatik. *Az iskolaszék.* 229 1—1

Kassai egyházmegye.

A **hernádkérsi** róm. kath. kántortanítói állásra pályázat hirdettetik. Javadalma: 1500 □-öl elsőminőségű szántóföld. Párber címén 20 köből rozs, 32 kor. személypénz. Tandij 180 kor. Stóla 200 kor. Stóla kárpótlás 14 kor. 48 fillér, 4 darab marhalegeltetés. Államsegély: 302 kor. Két szobás lakás, konyha melléképületekkel, kert. A választás napja május hó 18. Személyes megjelenés kívánatos. Levélbeli megkeresésekre válasz. *Edelény Ede* plébános. Hernádkéres, u. p. Felsődobsa. (Abauj m.) Vasúti állomás Halmaj. 228 1—1

Nagyvárad latin szert. egyházmegye.

Szolnokpaczalusai (Margitta leányegyháza) róm. kath. kántortanításra május 23-ig pályázat hirdettetik. Javadalma: egyházközségtől 250 kor., stóla 10 kor., államsegély 740 kor., törvényszerű szép lakás, kert. Köteles a mindennapi és általános ismétlő iskolát vezetni, vásár- és ünnepponon istentiszteletet tartani. Az iskolaszékhez címzett kérvények Margittára (Bihar) küldendők. *Brösztel Lajos* plébános. 233 1—1

Nyitrai püspöki megye.

Bicscsfalui (Trencsén m.) kántortanítói állásra május hó 13-ára pályázat hirdettetik. A javadalom a 16. számban volt ismertetve. *Az iskolaszéki elnökség.* 236 1—1

Szatmári egyházmegye.

A **szatmárcsekei** kántortanítói állásra május 10-ig pályázatot hirdet az iskolaszék elnöksége. Fizetése kézpénzben 505 korona, természetnyek pénzértéke 224 korona, 19 hold föld jövedelme 86 kor. 40 fillér. Lakás, kert természetben. A kérvények *Ványk Ferenc* esperes úrhoz címzendők F. Gyarmatra. Az állás azonnal elfoglalandó. Az államsegély kiegészítése iránti tárgyalás folyamatban. 237 1—1

Szombathelyi egyházmegye.

Szemenyei (Vas m. p. Kám, vasut Rum) róm. kath. kántortanítói állásra pályázat hirdettetik. Javadalom

lakáson és a gazdasági épületeken kívül 9 kat. hold és 273 □ öl szántóföld hasznóértékben 213 kor. 20 fillér, minden telkes gazdától 1/4 és házas zsellértől 1/8 pozs. mérő rozs, összesen 27 mérő 189 kor. értékben. lélek-pérez telkes gazdától 10 fillér, zsellérek s özvegytől 24 fillér, összesen 17 kor., temetési stóla karc fizetők-től 24 fillér, többiektől 48 fillér, összesen 7 kor., mise-pérez 40 fillérvél 12 kor. tandij minden tanulótól 2 kor. 66 fillér, összesen 383 kor. 04 fillér, 3 öl kemény tűzifa házhoz állítva 72 kor. a temetői fű hasznóértéke 56 kor., naranzósért 6 m. rozs 36 kor., borpérez 16 kor. Kötelessége az összes szokásos egyházi ténykedéseket elvégezni, a gyermekeket templomba vezetni s reájuk felügyelni: az ismétlő iskolásokat tanítani. Személyes megjelenés kívánatik. Pályázati határidő május 22. délelőtt 9 óra. A kellően felszerelt folyamodványok *Limperger Mihály* plébános, iskolaszéki elnökhöz küldendők.

231 1—1
Várszentmiklós (Vas m.) anyaegyházhoz tartozó Felsőmedves fiókközségben, a róm. kath. kántortanítói állásra pályázat hirdették. Evi jövedelem a) tanítói: A község pénztárából készpénzben havi részletekben: 804 kor. Batthyány-Zichy-alapítványból 48 kor., 16 □ méter tűzifa házhoz szállítva 48 kor. b) Stólaris jövedelem: temetések után körülbelül 6 kor. c) Államsegély: 24 kor. összesen 1000 kor. Ezekon kívül lakás és kert. Tanítási nyelv német magyar. Kötelessége a mindennapiak és ismétlősök tanítása, továbbá az iskolaszék megkeresésére «Rózsafüzért» tartani külön díjazás nélkül. Tanítónők is pályázhatnak. Azon esetben, ha tanítónő lesz megválasztva, az illető köteles temetéseknel kántorról gondoskodni. Kérvények május 16-ig a németújvári róm. kath. plébániára küldendők. Az állás azonnal elfoglalandó.

Váci egyházmegye.

A nógrádi róm. kath. III-ik tanítónői új állásra június 6. határrnapra pályázat hirdették. Fizetés államsegéllyel 1000 kor. és természetbeni lakás. Kötelessége az összes leányokat hetenkint kétszer kézimunkára is tanítani. Előnyben részesülnek, akik zongorázni tudnak. Folyamodványok kellően felszerelve (hitelesített másolatokkal) *Moys Ernő* plébános nevére küldendők.

238 1—1

Stampay ének- és imakönyve,

(XV. kiadás. 256 oldal. 24 oldalas kotta ingyen!) amely 30 és 50 filléres kötetekben, tízre egy ingyenpéldánnyal kapható **Köbölkúton**, Esztergom megyében, jövő évben áremelés nélkül bővítve lesz. Szíves hozzászólások május végéig kéretnek. 102 8—12.

Riparia Portalis

sima és gyökeres I. és II. osztály: **Rupestris Monticola** gyök. I. osztály: **Delaware** sima I. és II. osztály. **Hazai** simából **Carbenet** és rajnai rizling, gyökeresből **Carbenet** és szerémi zöld

mérsékelt áron kapható:

SÖPJING ENDRE

szőlőtelepén Székelyhidon.

Elsőrendű légszívó-rendszerű harmóniumok speciális beszerzési forrása
— Monarchiában. —
Elismert elsőrangú műremek csak a Zimmermann-féle
HARMONIUMOK.
Ausztria-Magyarországi képviselője:
Hörl Nándor, Pozsony,
Ventur-utca 24. szám.
ÁRJEGYZÉK INGYEN.
Főtiszt. papság és tanároknak részletfizetésre. Üzletek: **Lipcse, Szt-Péterváry, Moszkva, Riga és Londonban.**

A BESZÉD- ÉS ÉRTELEMGYAKORLATOKNÁL

nélkülözhetetlen szemléltető tárgyak: Gazdasági- és háztartási eszközök gyűjteménye (35 db) 50 K. Mezőgazdasági eszközök külön (16 db) 3- K. Szélmalom 14 K, eszékunyhó 8 K, tutaj 1-50 K, hid 6 K, vizimalom 10 K, rokka 7 K, faragószék 5 K, kétkerekű kocs 5 K, mángorló 2 K, harangláb 8 K, szalmatödelű szin (állás) 7 K, rácsos kapu 8 K, tokos 1 K, kőszórakő 5 K. **Iskolai jelmondat-táblák** db-ja 20 fillér. Egész gyűjtemény, (15-féle, osztályonként csop.) 3 korona. — Megrendelhetők: 225 2—3

TAKÁTS ENDRE
tanszerműintézetében. **GYÖR, Ujvilág-u. 6.**

Páraatlanul olcsó
ajándékkönyvek.

Magyarok hazája költők dalaiban. 682 lapon 264 válogatott hazafias költemény. Füzve 2, kötve 3, 4, 5, 6 kor. Hazafias szavaltók, dalok és indulók. 152 lapon 3 kép, 44 szavaltat, 19 dal. 9 induló. Füzve 40, kötve 60 fill. Magyarok tündöklő esillaga. 127 lapon 43 vallásos és hazafias költemény. Füzve 30, kötve 50 fill. Képek a 100 éves magyar katolicizmus történetéből. 39 lap, 10 fill. Barátságos beszélgetések a esztendő 12 hónapja szerint. Rendkívül érdekes és változatos tartalmú népkönyv. 207 lap 41 képpel. Füzve 40, kötve 70 fill. Tanulók zsebkönyve. Segédkönyv a magyar nyelvi tanszak nyelv-, irály-, költészet-tan, irodalomtörténet), hazai és világtörténelem, alkotmánytan köréhez. 252 lap. Füzve 50 fill., kötve 1 K 60 fill. Megbecsülhetetlen segédkönyv javító, magán-, képesítő- és érettségi vizsgálatokhoz. Kötött példányok előre rendelendők (a két elsőn kívül), hogy a bekötésről idejében gondoskodhassam.

BABIK JÓZSEF

plébános

Tiszabábolna up. **Ároktó** (Borsod m.)

235—1.

Mindennemű hangszert:

cimbalmot, hegedűt, fu-
volát, grammophont,
zongorát stb. csekély
havi törlesztésre

szállít

NOWOTNÝ J. Budapest, VI. kerület,
Nagymező-utca 21. sz.

Kérjen hangszer-árjegyzéket.

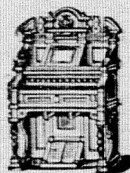
41-11.

Orgona-harmoniumokat

mindkét rendszer szerint legolcsóbban szállít

PAJKR REZSŐ és TSA

Budapest, X., Delej-utca 25 B (Tisztviselőtelep.)

Pedális harmonikumok mindkét rendszer szer-
int és minden nagyságban pontos or-
gona-méretekkal templomok, szemináriu-
mok részére és mint gyakorló orgonák.
Bérmentes szállítás az utolsó vasúti állomásig.
Tanerőknek s lelkészeknek különös
százalékengedmény. Árjegyzék ingyen
és bérmenteve. Részletfizetés engedé-
lyezve.

Az Orsz. Kath. Magyar Iskolaegyesület szerződést
kötött a Gazdák Biztosító Szövetkezetével a Kath.
Egyházi Javaknak Biztosítása érdekében.

Az iskolaegyesületnek ezzel az a szándéka, hogy az
összes egyházi javak: püspökségek, káptalanok,
szemináriumok, szerzetesrendek vagyona, az egyes
egyházmegyék területén levő templomok, isko-
lák, plébániák, tanítói lakások stb. egy helyen
és pedig a Gazdák Biztosító Szövetkezeténél biz-
tosítottassanak s az abból befolyó jutalékok az
Iskolaegyesületet illessék meg kath. céljaink és
érdekeink szolgálatára. Ezeknek a javaknak biz-
tosításán kívül felvette munkakörébe a magánfelek-
től szerzendő biztosítási ügyletek lebonyolítását is
a tűz-, jég- és életágazatban. Ez utóbbiak bizto-
sításait az alapszabályok szerint megalakítandó
plébániai csoportok útján kívánja lebonyolítani.
Amiért is felkérjük a plébános, káplán és tanító
urakat, legyenek szivesek ebben a munkálkodá-
sunkban bennünket támogatni. — A Gazdák Biz-
tosító Szövetkezte az Orsz. Kath. Magyar Iskola-
egyesülettel egyetértve egy központi irodát szer-
vezett a biztosítási ügyletek lebonyolítására, ami

Budapest, VIII., Baross-utca 10. szám

(Gazdák Biztosító Szövetkezte) alatt van, érdek-
lődők ide sziveskedjenek felvilágosításért fordulni,
amit minden esetben mindenkinek készséggel

Az Orsz. Kath. Magyar Iskolaegyesület
központi irodája.

38 16—26

RIGLER JÓZSEF EDE

□ PAPIRNEMÜGYVÁR RÉSZVÉNYTÁRSASÁG □

BUDAPEST
VI, RÓZSA-UTCA 55.

Chromolitografiai műintézet és könyvnyomda
készít: részvényeket, csekk, pénztárjegyeket, taka-
rékpénztári betétkönyvecskéket, plakátokat művészi
kivitelben. □

Vonalzó-intézet és üzleti könyvek gyárában
kitűnő anyagból laposan nyíló üzleti könyvek,
másoló- és jegyzet-könyvek. □

Iskolai felszerelések, u. m.: irkák, gyakorlatok, rajz-
füzetek, rajztömbök, vázlatkönyvek stb. készülnek.

Levélborték- és levélpapír-osztályban állandóan
diszes levélpapír- és borték-különlegességek csinos
dobozokban, eljegyzési és névjegykártyák készülnek.

„Adria“-szárzlemezek, fényképezési kartonok és
felszerelések. □

Gizella-Telepi faneműgyár modern iroda-beren-
dezések, iskolai és mérnöki rajz- és írószerek lerakata.